

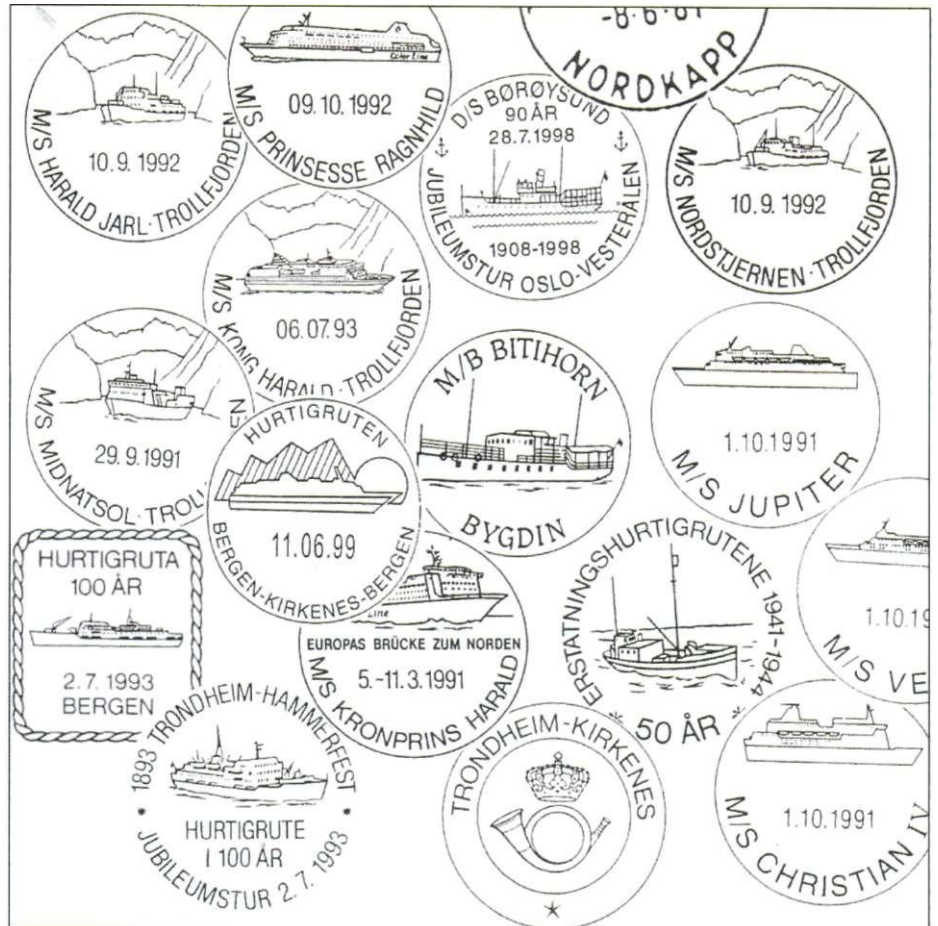
NOVIOPOSTA

In dit nummer

De Hurtigruten

Machinestempels 8

Nummer 100

Een aantal moderne stempels van de Hurtigruten

Redactie:

J. Mulder

J. Spijkerman

Fotografie:

W.A. v.d. Wagt

Basis ontwerp

L. Thijsen

Grafische vormgeving:

W. Resink

Expeditie:

F. Piers

Tolhuis 35-17

6537 NN Nijmegen

Tel. 024-3444208

De heer J. L. Spaargaren, die dit jaar de Jan Rysdijkprijs heeft gekregen.

De Hurtigruten, een zeepoortroute van 2600 km

Bij het bladeren in een aantal reisprogramma's kom je al snel de cruise-programma's van de Hurtigruten tegen. Velen kennen het niet, maar de foto's erbij zijn prachtig en uitnodigend. Kort na deze eerste kennismaking zond de Duitse TV-zender ZDF een reportage uit onder de titel "Postschiff ans Ende der Welt", gewijd aan de legendarische Noorse Hurtigruten scheepvaartverbinding. Een scheepsroute met een lengte van meer dan 2600 kilometer met als vertrekhaven Bergen en eindpunt Kirkenes, vlak tegen de Russische grens.

De documentaire bevatte veel oogstrelende beelden van de Noorse fjordenkusten, maar voor de filatelisch geïnteresseerde kijker was er helaas maar weinig toegevoegde waarde. In ieder geval motiveerde de uitzending ons tot een nader onderzoek naar de Hurtigruten en de vele prachtige Noorse postzegels met betrekking tot haar schepen, bijbehorende scheepsstempels, de overweldigende natuur en schilderachtige stadjes op deze route.

In het begin....

De eerste reizende postbode ter wereld per schip moet wel Andreas Wold geweest zijn. Hij was in functie vanaf 11 juni 1838, maar zijn functie was verre van duidelijk en ook zijn salaris van 25 "specidaler" waarvan de helft niet werd uitbetaald om zijn verblijf op het schip te betalen was absoluut niet toereikend. Het duurde tot 1874 voordat Ditlev Krogh een officiële status kreeg als een van de officieren op een schip, met verplicht uniform en na korte tijd ook een redelijk goed salaris en secundaire arbeidsvoorwaarden. Toen in 1879 ook op de spoorwegverbindingen van de Sydbanens postekspedisjon reizende collega's werden aangesteld, werden de reizende postbeambten de eersten met een eigen salarisregeling. Deze banen werden daardoor toen erg aantrekkelijk, ondanks de vaak barre tochten.

Uitgifte ter gelegenheid van 300 jaar Postverbinding tussen het noordelijke en het zuidelijke Noorwegen (1663-1963)

Ter gelegenheid van het 100-jarig jubileum van de Hurtigruten scheepvaartlijn. De oprichter Richard Wirth met de Vesteraalens uit 1893. Op de zegel van 4,50 kronen een modern schip van de Hurtigrutenlijn.

Poststempels

Voor de start van de Hurtigruten waren er al enkele vaste scheepvaartverbindingen tussen steden aan de Noorse kust. Alle schepen op die lokale routes vervoerden naast allerlei noodzakelijke goederen natuurlijk ook post. Al vroeg werden daardoor scheepsstempels gebruikt. Bekend zijn die van de stoomschepen Constitutionen, de Prinds Carl en de Norskap voor de lijnen uit Denemarken en Duitsland. Later waren

er ook stempels op de schepen die tot in het noorden van Noorwegen voeren zoals de Jupiter, Bergen, Hakon Jarl, Senjen e.a. Er werden ook stempels ingevoerd met de tekst 'Nordland' en 'Nordlands Amb. Post-exp.'. Sommige stempels werden op de schepen zelf gebruikt, andere weer alleen op de vaste wal. Vanaf 1868 onderhield de Bergenske en Nordenfjeldske Rederijen een wekelijkse lijn van Hammerfest naar Hamburg en gebruikten daarvoor de schepen Nordland, Trondhjem en Finmarken. De staat onderhield de lijn van Hammerfest tot Vadsö met de schepen Nordstjernen en Nidelven. Bekend uit die tijd is de stempel 'Hammerfest-Hamburg'. Pas door de inzet van de Noor Richard With ontstond na lang en moeizaam onderhandelen een regelmatige doorgaande verbinding met goedkeuring van de overheid.

De Hurtigruten

Op 18 mei 1893 werd er tussen de jonge scheepvaartmaatschappij Vesteraalens Dampskibsselskap uit Stokmarkness en de Noorse Overheid een contract getekend voor een wekelijkse scheepvaartlijn tussen Trondheim en Hammerfest gedurende de zomermaanden en tussen Trondheim en Tromsø gedurende de winter. Er waren negen havens die aangedaan zouden worden tijdens deze reis. Toen op 2 juli 1893 de eerste tocht van de Vesteraalen vanuit Trondheim naar Hammerfest startte, waren er naast een groot aantal prominente gasten twee postbeambten aan boord: Alexander Lange en Johan Thurn.

De "Constitutionen" en stempels gebruikt op de schepen.

Hun positie was nu goed geregeld: alle reizende postfilialen vielen nu onder hun respectievelijke postkantoren en bij de grote postkantoren werden eigen Reis-Afdelingen opgezet. Wat de Hurtigruten in Noord-Noorwegen betreft was de Afdeling Reizen van het Trondheimse Postkantoor verantwoordelijk.

Overigens hadden de eerste schepen met post eigen poststempels met de naam van het schip, maar met het toenemen van het (post)verkeer en het overgaan in private hand in de zestiger jaren van de negentiende eeuw droegen de stempels niet langer meer de naam van het schip, maar stond de naam van de route die werd afgelegd op de stempel. Zo kreeg bijvoorbeeld de linie Hammerfest-Hamburg de mystieke afkorting HMFST-HMBRG. Voor geïnteresseerden: over de lijnen Trondheim-Bergen en Trondheim—Kirkenes is veel literatuur verschenen.

Het reizende postkantoor

Een postbeambte bleef nu gedurende een hele tocht aan boord van een schip en nam daarvoor een complete reizende postinrichting mee aan boord. Het eerst was dat het geval in Bergen, maar spoedig vanaf Trondheim.

Op de poststempels stond nu 'Nordlands Posteksp.' met verschillende hoofdletters of ook alleen 'Nordland'.

Deze stempels werden vanaf 1893 tot in de dertiger jaren ingezet. Vanaf 1934 kreeg de lijn de postale aanduiding 'Trondheim-Kirkenes' en er werd een overeenkomstig stempel, in talrijke variaties, gebruikt.

De brievenbus bij de aanlegsteiger

Het runnen van een postkantoor aan boord van een schip stelde hoge eisen aan de mannen die er werkten. Het was echt hard werken met als belangrijkste taak de zorg dat post voor een hele regio uiteindelijk z'n bestemming bereikte. In en na elke haven was er heel wat werk te doen!

Voor de mensen die op het allerlaatste moment nog hun post kwijt wilden was er altijd nog de rode brievenbus bij elke aanlegsteiger en we kunnen ons voorstellen dat je ook nog op het allerlaatste moment post kon afgeven bij het scheepspostkantoor aan boord. De passagiers konden dit immers ook.

Het scheepspostkantoor was een druk verzamelen en sorteercentrum voor alle post op weg langs de hele Noorse kustlijn. Statistische gegevens uit de zestiger jaren laten zien dat het hier gaat om enorme aantallen, ook duizenden aangetekende stukken, voor 22 bestemmingen met in totaal 1150 postkantoren.

Een goede indruk van een tjokvol scheepspostkantoor geeft de foto uit 1914 van het kantoor op de Pinmarken.

Naast hun drukke, verantwoordelijke, taak zagen de postbeambten het enthousiasme van de toeristen uit de hele wereld tijdens de onvoorstelbaar mooie nachten van de middernachtzon, zij hoorden in alle talen de woorden van verbazing en bewondering en zij leerden de Noorse mensen kennen: op weg naar een winkel, een begrafenis of een trouwpartij, gewoon alles dat gewone mensen in beweging brengt en de steden en dorpen met hun specialiteiten, gebeurtenissen en ontmoetingen met collega's. De Noorse Posterijen spreken en schrijven met eerbied over de Saga van de Hurtigruten, volgens hen een Saga van hard werken en een Saga die nooit volledig geschreven kan worden omdat het stoelt op zoveel eigen ervaringen van individuen en levens, gebaseerd op honderden saga's.

Hurtigruten in W02

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de scheepvaart langs de Noorse kust constant in gevaar. Talloze schepen werden getorpedeerd of gebombardeerd en vergingen. Een geregeld scheepspostverkeer kon nauwelijks gerealiseerd worden en ook Hurtigruten-schepen werden het slachtoffer van oorlogsgeweld. In Oktober 1941 verging de legendarische Vesteralen en met haar verdronken 60 opvarenden.

Tussen 1949 en 1952 versterkten een aantal nieuwe schepen de Hurtigruten-lijn: de Erling Jarl, Midnatsol, Vesteralen, Nordlys, Sanct Svithun, Hakon Jarl en Polarlys.

Interieur van het Postkantoor op de Nordstjernen uit 1952 (links) en de Finmarken uit 1914 (rechts)

Uitgifte van 1944 t.g.v. de slachtoffers van de oorlog ter zee: 10+10 Postboot 'Bary', getorpedeerd, 15+10 Postboot 'St. Svithum', aangevallen door vliegtuigen, 20+10 Postboot 'Irma' getorpedeerd.

De Hurtigruten-vloot bleef maar doorgroeien met de Nordstjernen, Finnmarken, Ragnvald Jarl, Harald Jarl, Lifoten, Kong Olav en Nordnorge. Vanaf 1993 werden de oudere schepen uit de vaart genomen en de nieuwe schepen zijn de Kong Harald, Richard With, Nordlys, Nordkapp, Polarlys, Nordnorge, Finnmarken en de Trollfjord. In Maart 2003 werd de Midnatsol in de vloot opgenomen. De namen herhalen zich, blijven herinneren aan legendarische voorgangers, maar de schepen zijn nu uiterst modern en luxueus en staan borg voor een superverzorgde vakantie.

Briefstuk met zegel ter bevordering toerisme en stempel Nordkapp

De 'Nordstjernen' en de 'Harald Jarl' sinds 1960

Exit Hurtigruten?

Zoals gebruikelijk komt aan elke saga een einde. Vliegtuigen werden ingeschakeld, nieuwe bruggen verbonden eilanden met elkaar waar tot voor kort alleen schepen voor de verbindingen zorgden. Het wegennet en spoorwegennet werden uitgebreid. Nu onderhielden steeds meer bussen de lokale verbindingen waar tot voor kort de schepen van de Hurtigruten in de havens aanlegden, hun post uit- en inlaadden alsook enorme hoeveelheden materialen, goederen en auto's. Andere verbindingen werden dus sneller dan de postschepen.

De bezetting van de scheepspostkantoren werd ingekrompen tot 1 postbeambte, zelfs op de noord-gaande scheepsverbindingen.

Tot in de tachtiger jaren werd er nog steeds erg veel post vanuit Bodø verzonden en in Tromsø naar Finnmark verzonden. Maar nu waren het vooral pakjes en 'zware post' zolang als het duurde. De postkantoren aan boord van de schepen werden ontmanteld en in de nieuwe schepen werden ze niet meer ingebouwd. Een Saga kwam ten einde. Vanaf nieuwjaarsdag 1984 hield het laatste scheepspostkantoor op te functioneren en met die sluiting werd vanaf dat moment alle post vervoerd per trein, auto of met vliegtuigen.

De Noorse Posterijen schrijft hier over: "Laten we dus niet sentimenteel worden. De ontwikkeling houdt geen rekening met emoties. Dat is hoe het leven gaat en de post maakt daar deel van uit".

In de haven van Stavanger de 'Kong Haakon' en de 'Dronningen'

Hoewel de Hurtigrutenlijn zich internationaal kan verheugen op veel interesse en toeristen die zich in alle jaargetijden willen vergapen aan al het Noorse natuurschoon, haar rol is wat betreft de postverzorging sinds december 1983 uitgespeeld ook al draagt de Noorse vlag op de Hurtigrutenvloot een kroon en de letters POST.

Nu zelfs de Noorse Posterijen ons verzekerde dat de Hurtigrutenschepen geen deel meer uitmaken van de postverzorging/bezorging en dat er geen postkantoor meer aan boord is, plaatsen we wel een kanttekening bij deze uitspraak.

De 'Kommandoren' in de Sognefjord 1991

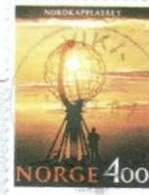
In de voornoemde ZDF-dokumentaire zien we dat in een van de fraaie schilderachtige stadjes waar de schepen van de Hurtigruten aanleggen in al even schilderachtige havens een zak post van het schip wordt gedragen naar het lokale winkeltje. Het is een mooie rode zak met posthoorn. Een personeelslid leegt de zak en de post wordt gesorteerd in een fel rode vakkenkast met de namen erop van de inwoners.

NOORDGAAND :

de winter 1.10.94 - 31.3.95 de zomer 1.4. - 30.9.95

	Aankomst	Vertrek	Aankomst	Vertrek
Bergen		22.00		22.00
Florø		04.45		04.45
Måløy		07.30		07.30
Torvik		10.45		10.45
Ålesund	12.00	15.00	12.00	15.00
Molde		18.00		18.00
Kristiansund		23.00		23.00
Trondheim	06.00	12.00	06.00	12.00
Rørvik		21.15		21.15
Brønnøysund		01.00		01.00
Sandnessjøen		04.15		04.15
Nesna		05.30		05.30
Ørnes		09.30		09.30
Bodo	12.30	15.00	12.30	15.00
Stamsund		19.30		19.30
Svolvær	21.00	22.00	21.00	22.00
Stokmarknes		01.00		01.00
Sortland		03.00		03.00
Risøyhamn		04.30		04.30
Harstad	06.45	08.15	06.45	08.15
Finnsnes		12.30		12.30
Tromsø	15.15	18.30	15.15	18.00
Skjervøy		23.00		22.50
Øksfjord		02.30		02.00
Hammerfest	05.30	08.00	05.30	08.00
Havøysund		11.00		11.00
Honningsvåg		14.45	13.00	17.30
Kjøllefjord		17.15		20.00
Mehamn		20.00		22.15
Berlevåg		23.00		01.00
Båtsfjord		01.30		03.00
Vadsø	04.15	05.00	05.45	06.15
Kirkenes	08.15 b) 10.15 a)	08.30 a)	09.30 b) 11.45 a)	10.00 a)

VERKLARING VAN DE TEKENEN: a) dinsdag, donderdag, zondag
b) maandag, woensdag, vrijdag, zaterdag. Wijzigingen voorbehouden.

Ze komen hier immers voor hun noodzakelijke levensmiddelen en krant, dus wordt meteen de post afgegeven en meegenomen. Allemaal heel gewoon zo en soepel verlopend. De post is op een Hurtigrutenschip dus gewoon vrachtgoed geworden en daar is niets mis mee.

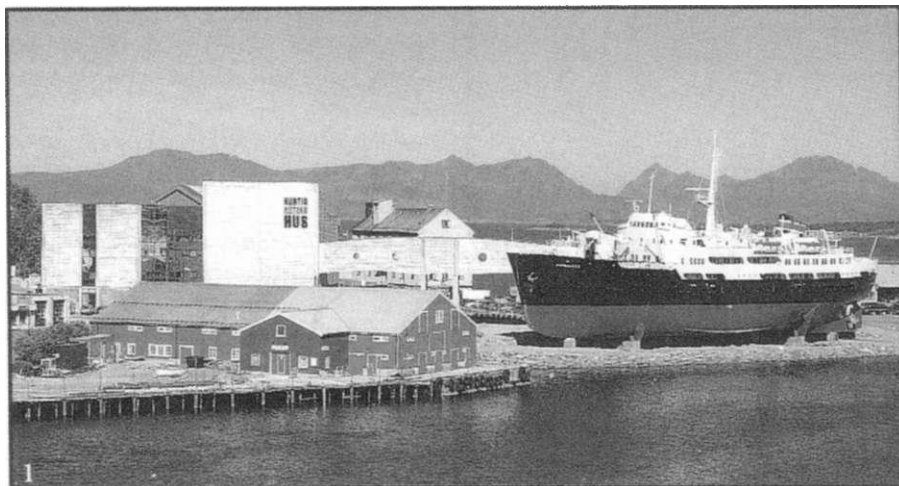
De cruise met de Hurtigruten wordt aanprezen als "de mooiste zeereis ter wereld die u van top tot teen doet tintelen" en u wordt meegenomen "langs kusten en door landschappen waarbij u van heel nabij de zonderlinge en opwindende schoonheid van de Noorse natuur op haar adembenemendst ervaart".

Wij zullen de laatste zijn dit tegen te spreken.

Er is echter ook nog een filatelistische meerwaarde. Voor filatelisten die scheepspost en/of polarpost verzamelen is de scheepvaartlijn nog steeds zeer interessant, ook al zijn er geen aparte scheepstempels meer. Maar daarvoor zijn er nu speciale stempels van de rederijen die bijvoorbeeld met de datum erop bevestigen wanneer de poolcirkel of de Noordkaap bereikt wordt. Tevens is er ook in het Hurtigrutemuseet te Stokmarkness een fraaie stempel.

Tot slot danken we F.J. de Bruin, die ons al het relevante materiaal van de Noorse Posterijen ter beschikking stelde en K. I. Paulsen uit Noorwegen die een artikel voor ons uit het Noors vertaalde.

Henny van Rooijen
Jan Mulder

STOKMARKNES HURTIGRUTEMUSEET

Adressen:

Reception aboard MS Midnatsol
Skipsekspedisjon N9400 Harstad/Norge

Troms Fylkes DS
Box 548, N9001 Tromsø/Norge

Hurtigrutemuseet
Off. apning, Postboks 500, N8451 Stokmarknes/ Norge

Vesteralens Skipsekspedisjon
N 8450 Stokmarknes/Norge
Skipsexpedition
N8000 Bodø/N-8300 Svolvaer/N-9400
Harstad/N-9600 Hammerfest
N-9750 Honnigtvag/N-9900 Kirkenes

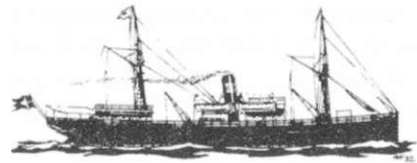
Logo van het Hurtigrutemuseet

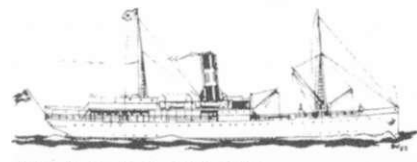
Stempel van het Hurtigrutemuseet

D/S -Sirius- (1894).

D/S -Olaf Kyrre- (1895).

D/S -Erling Jarl- (1895-1937).

Bronnen:

Frimerkeposten, nummer 3, 1993
Uitgave van het Norway Post Stamp Bureau

Stempel info, motivdatostempler
Uitgave van het Norwegian post-stamp bureau
alle nummers vanaf nr 1 uit 1991 tot en met geheel 1998

Stempel Nytt, nummer 4 uit 1990
uitgave: Norge Postdirektoratet

"Mit dem Schiff bequem nach Norden reisen" door Max Koesling
in de Deutsche Briefmarken Zeitung,
nummer 11 uit 2003

Norske Turist Service
Ofotens og Vesteraalens Dampskibsselskap A/S
Troms Fylkes Dampskibsselskap A/S
Generaal Agent voor Nederland te Heemstede
e-mail: info@norsketuristservice.nl en
www.norsketuristservice.nl

Norgereisen.nl "De Noorwegenspecialist op Internet"

Norwegische Schifffahrts-Agentur GMBH
Hamburg
Ansprechpartner für Journalisten: communication@poolpublications.com

Hurtigrutenmuseet te Stokmarkness

De foto's van het interieur van het Postkantoor op de Nordstjemen uit 1952 en de Finmarken uit 1914 zijn afkomstig uit Frimerkeposten.